

Het gewone leven is de beste therapie

03 DECEMBER 2014 | Van onze medewerkster Grete Simkuté

De Verenigde Naties riepen 3 december uit tot Internationale dag voor mensen met een handicap, om hiermee hun gelijke kansen in de verf te zetten. In dorpsgemeenschap Widar, waar zestig mensen met én zonder handicap zij aan zij wonen en werken, brengen ze dat in de praktijk.

‘Duurzaam en mensgericht zijn we, in plaats van opgejaagd en resultaatgericht’

Na een feestelijke lunch vol gezang, handgeklap en een zelfbereide pizza op verzoek van de jarige, trekken de twaalf bewoners van huis Skirne zich terug op hun kamers. Twee vrije uurtjes om wat te luiëren, voor ze weer aan de slag moeten. Want ook al hebben ze een lichte tot zware verstandelijke handicap, de volwassenen die in de sociaal-therapeutische dorpsgemeenschap Widar wonen, werken net als ieder ander.

In deze zorgboerderij in Merksplas nemen mensen met een beperking actief deel aan het leven op de boerderij. Ze kneden deeg in de bakkerij, verzorgen de koeien, breien sjaals in de weverij en telen groenten en fruit op de ruim 40 hectare land- en tuinbouwgrond.

De 'oogst' is niet enkel voor de eigen consumptie, maar vindt ook gretig aftrek bij de buurtbewoners in de winkel op het erf. 'De boodschap die de gehandicapte mens voortdurend hoort, is dat hij ongewenst en overbodig is', zegt Widar-directeur Jan Borghs (62). 'Door met een product bezig te zijn voor een ander, krijgt hij zijn waardigheid terug. Het werk is de therapie.'

Borghs, die psycholoog is, startte het project samen met zijn vrouw Joke Vollebregt (60) en twee bevriende gezinnen in 1982. Gedreven door het ideaal om mensen met een beperking een zo normaal mogelijk leven te bezorgen, kochten ze een huis in de regio Turnhout. Erkenning als een 'tehuis voor gehandicapte niet-werkenden' en de bijbehorende subsidies kwamen vier jaar later.

Omgekeerde integratie

Inmiddels is Widar uitgegroeid tot een middelgrote woon- en werkgemeenschap, uniek in zijn soort in het hele Nederlandse taalgebied. Zes huizen zijn een thuis geworden voor 46 zorgbehoevenden, die er samenwonen met 13 medewerkers en hun gezinnen. 'Omgekeerde integratie', noemt Borghs het concept.

Het uitgangspunt: mensen met een handicap zijn niet gelijk, wel gelijkwaardig. 'En dus hebben zij net zo goed nood aan een gezinsgericht en werkzaam leven. Wij halen de maatschappij naar binnen door de gezinnen die hier wonen. Zij voeden hun kinderen hier op, de bewoners gaan deel uitmaken van het gezin. Zo leren ze over een aspect dat niet evident is in hun leven: het vader- of moederschap.'

De 150 broden die elke dag gebakken worden zijn 'allerminst louter bezigheids therapie', benadrukt Borghs. Toch is het van belang dat de productie wordt aangepast aan het ritme en mogelijkheden van de bewoners. Zo beginnen de bakkers en hun assistenten pas om 8 uur 's ochtends met het bakproces; de broodronde naar de biologische winkels en restaurants vindt in de namiddag plaats.

Iedereen draagt een steentje bij, op zijn eigen manier. Borghs: 'Een van de bewoners heeft een eigen zetel in de bakkerij, van waaruit hij dagelijks toezicht houdt. We hebben wel eens gevraagd of hij niet wilde stoppen. Het antwoord was een luide "nee". Hij voelt zich onmisbaar.'

Ook Nancy Coene (37) werkte, in de twintig jaar dat ze in Widar verblijft, een poos tussen de broden en het gebak. 'Maar ik vond dat te vermoeiend', geeft ze toe. Nu doet ze 's ochtends het huishouden in een van de huizen, en snijdt en verpakt ze het brood voor de hele gemeenschap in de namiddag. Coene heeft een aangeboren ontwikkelingsstoornis; na haar geboorte werd ze afgestaan ter adoptie. In haar jeugd verbleef ze in talloze pleeggezinnen. 'Ze heeft daar het een en ander heeft meegemaakt', vertelt Vollebregt. 'Veel bewoners die hier komen, hebben al een heel traject achter de rug. Dat ze hier eindigen, is vaak de best mogelijke wending aan hun verhaal.'

Coene glundert als haar gevraagd wordt hoe ze het stelt in Widar. 'Ik vind het leuk, zo leuk!' Ze toont trots een zelfgeweven pop, en vertelt over het aankomende kerstfeest, een van de jaarfeesten die uitgebreid gevierd worden in de gemeenschap.

Doctor in de filosofie

Overall, van de stallen tot de kaasmakerij, zijn professionals aan het werk die de bewoners begeleiden. Bram Goetschalckx (32) behaalde zijn doctoraat in de filosofie en volgde een avondopleiding aan de bakkersschool. Behalve bakker is hij dus ook pedagogisch opvoeder van de zes bewoners met wie zijn gezin (vrouw en dochtertje van drie) sinds een jaar een huis deelt. 'Het is hard werken', zegt Goetschalckx. 'Zowel in de bakkerij als thuis moet je heel alert zijn. De verantwoordelijkheid drukt soms zwaar. Zorg verlenen is meer dan enkel helpen bij het tandenpoetsen of aankleden, maar gaat er vooral om je te verbinden met de ander.'

Zijn vriendin Joke Kusters (36) roemt de aandacht voor het milieu, de mens, het eten. 'Die levenskwaliteit is bijna onmogelijk te realiseren in een ander werkschema', zegt ze.

Als vreemde eend in de zorgverleningssector wekken de ideologie en de werkwijze van de zorgboerderij geregeld onbegrip op. 'Ik krijg vaak de vraag waarom deze mensen toch zo hard moeten werken, en of ze niet beter af zijn als je ze voor de televisie plant', vertelt Borghs.

En? 'Natuurlijk niet! We zien dat de bewoners hun beperking overstijgen doordat ze hier als gelijkwaardige mens worden behandeld. Duurzaam en mensgericht zijn we, in plaats van opgejaagd en resultaatgericht.' Borghs verwijst hierbij naar de reguliere zorginstellingen, die zich in zijn ogen richten op het ziektebeeld in plaats van op het mensbeeld.

'De juiste vraag is niet: wat schort er aan die persoon, maar hoe kan hij groeien?' Dit ontwikkelingsprincipe is niet enkel toe te passen op de bewoners, maar ook op Widar zelf. De gemeenschap is vorig jaar begonnen met uitbreiding in het naburige Hoogstraten. Een huis is al bewoond, een tweede wordt gebouwd. Door de bewoners zelf, want ook in 'de bouw' stropen ze maar al te graag hun mouwen op.